COLOCVIU STRATEGIC

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr. 10
2010

SECURITATEA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL SECURITĂȚII EUROPENE

Sorin VORNIC

CONCLUZII:

- ***România parcurge, la începutul secolului XXI, un proces de modernizare a întregii societăți, într-un context internațional marcat de mutații fără precedent.***
- ***Evoluțiile specifice tranziției şi modificările arhitecturii globale de securitate deschid oportunități reale, creează responsabilități suplimentare şi generează provocări complexe.***
- ***România, prin politica externă actuală şi de perspectivă, trebuie să-şi promoveze valorile şi interesele naționale în plan european, în primul rând, dezvoltând în acest sens relații de strânsă cooperare, atât în plan zonal şi regional, cât şi în plan internațional.***
- ***Securitatea națională a României în epoca globalizării trebuie privită prin prisma intereselor sale naționale. Acest lucru trebuie însă făcut în aşa fel încât să se încadreze în politicile regionale şi zonale de securitate ale organismelor cărora le este parte şi să se constituie în componentă a securității globale.***
- ***Statul nostru are o responsabilitate fundamentală şi mult sporită, prin poziția sa la frontierele UE şi NATO, în gestionarea cu autoritate riscurile şi vulnerabilitățile de natură internă sau externă, care influențează, în mod inevitabil şi poziționarea acestuia în mediul internațional de securitate.***

Începutul mileniului al treilea a adus în prim-planul atenției analiştilor politici şi experților în domeniu o societate umană plină de transformări şi într-o continuă căutare de soluții pentru asigurarea unui climat de pace şi stabilitate, pe întreg mapamondul, capabil să mențină pe traiectorie procesul de edificare a noii arhitecturi de securitate, concepută ca o necesitate de prim ordin a societății globale ca, ulterior, în ultimii ani, criza economico-financiară să intervină în toate nivelurile de analiză. Trecând în revistă doar câteva dintre evenimentele politice majore care au avut loc în debutul perioadei: declanşarea războiului împotriva terorismului, lărgirea fără precedent şi deosebit de robustă a NATO, extinderea apreciabilă a UE, constituirea Consiliului NATO - Rusia, dorința declarată a Ucrainei de aderare la Alianța Nord-Atlantică, considerăm că sunt suficiente repere, cele mai reprezentative, care au generat transformări fundamentale în mediul actual de securitate.

O radiografiere profundă şi atentă a societăţii umane actuale, a mediului global de securitate, scoate în evidenţă nu numai amplele investigaţii pentru identificarea celor mai potrivite căi de realizare a unei păci şi securităţi durabile, care să îşi pună amprenta asupra tuturor statelor şi naţiunilor lumii, dar şi o profundă derută, manifestată, în special, în rândul micilor actori ai ecuaţiei de putere, deocamdată neintegraţi şi nealiniaţi.

Noul mediu de securitate, pe care îl trăim, va opera din ce în ce mai mult în spaţiul definit de întrepătrunderea a două sfere: globalizarea şi identitatea naţională[1]. În condiţiile de haos planetar, securitatea s-a transformat mai mult decât oricând într-o problemă globală.

Dezvoltarea modernă a societăţii omeneşti impune avansul permanent al cunoaşterii, amplificarea capacităţii de analiză şi prognoză, adaptarea şi acţiunea anticipativă. Din acest punct de vedere, este crucială punerea în evidenţă a surselor de insecuritate, reliefarea vulnerabilităţilor, ameninţărilor şi riscurilor la care este supusă societatea, în general, şi statele ca unităţi de comportament, în special.

Toate acestea necesită o analiză, de regulă, în raport cu evoluţiile politice, economice, militare, ştiinţifice etc., în scheme sau balanţe de putere, de interese şi de scopuri.

[1]Victor D. Cha, *Globalization and the Study of International Security*, în **Journal of Peace Research**, vol. 37, no.3, 2000, p. 392.

Conceptul general de securitate

Securitatea reprezintă o problemă esenţială a existenţei societăţii umane, iar definirea sa este un subiect foarte important în documentele oficiale ale multor organizaţii internaţionale.

Termenul de securitate provine din latinescul *securitas*, *securitatis* şi desemnează faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentimentul de încredere şi de linişte pe care îl dă cuiva absenţa oricărui pericol. Etimologia noţiunii îşi are originea în perioada Imperiului Roman. Zeiţa, care se considera că asigură siguranţa şi securitatea imperiului, se numea *Securitas* şi era înţeleasă ca „libertate în faţa ameninţării”[2].

În perioada modernă a istoriei, sensul noţiunii de securitate este derivat din conceptul medieval de „raţiune de stat” înţeles ca „stare de necesitate”, prin care guvernanţii unui stat îşi rezervă o situaţie juridică ce le permite să invoce măsuri excepţionale pentru asigurarea funcţionării şi integrităţii statului. În sens restrâns, securitatea se referă la situaţiile de urgenţă, care constituie excepţii, în timp ce, în sens larg, se referă la situaţii ce pot duce la excepţii dacă nu sunt tratate corespunzător. Aceasta intră în vocabularul curent al comunităţii internaţionale după anul 1945 şi se impune la mijlocul anilor '70.

La începutul mileniului III, securitatea a început să fie privită şi ca o „*caracteristică de calitate a sistemelor şi a organizaţiilor de securitate, inclusiv a naţiunilor*”[3].

Problematica securităţii reprezintă astăzi o preocupare majoră a societăţii umane. Aceasta, pentru că securitatea este esenţială vieţii indivizilor, colectivităţilor şi statelor. În fond, aceasta exprimă starea de normalitate socială. Istoria ne arată, însă, că societatea nu parcurge doar stări de normalitate, ci şi perioade de crize şi conflicte. Vorbim, în acest caz, de insecuritate, ca stare de excepţie.

Securitatea este un concept relaţional care se adresează indivizilor şi colectivităţilor umane. Prin urmare, preocupările studiilor de securitate s-au centrat pe problematica securităţii individului dar, mai ales, pe cea a securităţii naţionale, a securităţii statelor.

Securitatea a devenit, în societatea modernă, o problemă centrală a preocupărilor teoretice şi practice ale oamenilor de ştiinţă şi conducătorilor de colectivităţi umane, în egală măsură. Acest fapt se întâmplă pentru că dinamica societăţii generează o modificare esenţială şi substanţială a problematicii securităţii.

Autorul este doctorand al Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I” în domeniul „Ştiinţe militare”. În această calitate, sunt evidente preocupările acestuia referitoare la securitate în general, securitatea României în context global şi securitatea energetică în subsidiar, ca un subiect necesar a fi aprofundat în plan intern şi internaţional.

Dacă, până în secolul XIX, dimensiunea militară a reprezentat principala preocupare a studiilor de securitate, începând cu a doua jumătate a secolului XIX, s-a constatat că societatea umană şi individul pot fi afectaţi de riscuri, pericole şi ameninţări care vin şi din alte sfere ale activităţii umane: economică, politică, socială, mediu etc. Prin urmare, societatea contemporană se caracterizează printr-o diversificare şi amplificare a riscurilor, pericolelor şi ameninţărilor la adresa securităţii, fie că este vorba de securitatea individului, sau a colectivităţilor umane (securitatea naţională, securitatea regională, securitatea globală).

Problema securităţii statelor şi a domeniului internaţional a constituit o preocupare majoră a cercetătorilor şi pentru oamenii politici din secolul XX. Consecinţele primului război mondial au impulsionat acest proces, care s-a concretizat în apariţia teoriei relaţiilor internaţionale, ca domeniu distinct de cercetare, ce îşi propune identificarea de noi formule pentru aplanarea conflictelor şi eliminarea războiului din practica internaţională[4].

Conceptul de securitate internaţională, etern subiect de interes pentru specialiştii din domeniul relaţiilor internaţionale, este analizat comparativ în funcţie de seturile de semnificaţii care i se atribuie în diverse şcoli de gândire - realism, neorealism, instituţionalism liberal, liberalism economic clasic, marxism, behaviorism sau constructivism.

[2] Vezi: http://www.cpcs.ro/articol-securitate.php, accesat la 12.11.2010, ora 15.40.

[3] Marian SANDU, Eugen SITEANU, **Securitatea naţională prin securitatea colectivă**, Editura CTEA, Bucureşti, 2007, p. 27.

[4] Leonida MOISE, Ionel Buşe, **Teoria relaţiilor internaţionale**, Editura Fundaţiei „Andrei Şaguna", Constanţa, 2002, p.13.

Integrarea europeană – modalitatea cea mai potrivită de promovare a interesului naţional românesc

Intrarea în Uniunea Europeană consacră, în mod oficial, revenirea României într-o tendinţă istorică de modernizare şi occidentalizare care a început la mijlocul secolului XIX-lea, odată cu fondarea statului modern român în 1859, trend întrerupt de perioada hegemoniei sovietice asupra Europei centrale şi de est.

Coordonatele geostrategice favorabile ale României pot contribui pozitiv la politica UE în zona Balcanilor şi regiunea Mării Negre, permiţând UE securizarea graniţei estice şi consolidarea puternică a Politicii sale de Vecinătate.

Oportunităţile deschise de alăturarea la pulsul european au o gama largă de manifestare. Acestea necesită modernizarea infrastructurilor fizice, adaptarea sistemului educaţional la cerinţele europene (ex.: Tratatul de la Bologna), revigorarea cercetării ştiinţifice şi inovării, în acelaşi timp cu punerea în practică a legităţilor economice bazate pe parteneriatul între mediul de afaceri, universităţi şi institutele de cercetare, restructurarea fundamentală a agriculturii şi impulsionarea dezvoltării rurale, precum şi consolidarea capacităţii instituţionale şi administrative pentru a fi în măsura să gestioneze procesul de modernizare.

În acest sens, România are şansa să continue proiectele privind dezvoltarea durabilă[5] dar şi cele referitoare la protecţia mediului şi realizării unei economii competitive în măsură să facă faţă climatului concurenţial din UE şi globalizării. De asemenea, prin calitatea de stat membru al UE, România îşi validează susţinerea pentru principiile şi valorile fundamentale ale Uniunii: solidaritatea, consensualitatea şi spiritul de compromis.

Principalele sectoare care vor beneficia de procesul de modernizare indus de apartenenţa la UE pot fi grupate pe câteva mari domenii, după cum urmează:

- consolidarea modelului de dezvoltare socio-economică a României;
- dezvoltarea infrastructurii şi a capitalului uman;
- aprofundarea reformelor economice;
- consolidarea administrativă şi instituţională;
- consolidarea statului de drept, inclusiv a justiţiei şi a domeniului afacerilor interne.

În domeniul consolidării modelului de dezvoltare socio-economică a României, integrarea în UE, oferă României ocazia de convergenţă cu statele membre ale Uniunii Europene, în termeni de standarde sociale, bunăstare şi conduită instituţională si de bunăstare individuală a cetăţenilor săi.

Din perspectiva economică, convergenţa cu UE presupune menţinerea unui ritm de creştere

economică mai ridicat decât media comunitară, după modelul de recuperare parcurs de Irlanda după aderarea la UE în 1973. Acest model de dezvoltare ar trebui sa asigure promovarea sectoarelor economice cu valoare adăugată şi creşterea ponderii sectoarelor bazate pe cunoaştere. În acest sens, dezvoltarea avantajelor competitive trebuie să ţină seamă de tendinţele europene şi de procesul de globalizare în ansamblu. De asemenea, vor trebui încurajate şi stimulate sectoarele capabile să valorifice avantajele şi oportunităţile oferite de piaţa internă. Din această perspectivă, experienţa statelor membre care au atins deja convergenţa cu UE arată că succesul este garantat dacă se va pune accent pe dezvoltarea infrastructurilor care să susţină dezvoltarea sectoarelor economice, în funcţie de situaţia pieţei interne a UE şi/sau a pieţei globale. Dezvoltarea infrastructurilor (transporturi, mediu, telecomunicaţii şi energie) are avantaje pe termen lung, dar şi avantaje economice pe termen mediu, în sensul că investiţiile majore realizate sunt generatoare de creştere economică şi conduc la dezvoltarea de activităţi economice conexe.

Dezvoltarea capitalului uman (prin educaţie, formare profesională, învăţare continuă, întărirea legăturii dintre cercetare dezvoltare şi inovare, politici eficiente de sănătate publică, politici sociale şi ocupaţionale moderne) reprezintă o premisă fundamentală pentru a asigura durabilitatea creşterii economice şi pentru a avea o populaţie educată, performantă şi adaptată cerinţelor UE şi globalizării. Astfel, capitalul educaţional al populaţiei este „cheia de boltă" pentru dezvoltarea economică şi socială[6].

România dispune de importante resurse naturale şi un capital uman apt de performanţă, de capacităţi productive potenţial competitive, de o poziţie geografică de intersecţie a fluxurilor internaţionale de comerţ. Toate aceste avantaje comparative oferă numeroase oportunităţi atractive pentru capitalul occidental. Decisive sunt acum depăşirea stării de economie slab structurată instituţional, articularea funcţională a noilor mecanisme, promovarea de politici clare şi coerente, care să reorienteze energiile societăţii spre obiectivele autentice ale prosperităţii personale şi generale.

Obiectivul general al politicii economice româneşti vizează întărirea competitivităţii, pârghiile prin care se va realiza cest obiectiv fiind: cultivarea şi consolidarea unui mediu de afaceri viabil şi deschis, bazat pe un cadru legal stabil şi coerent; accelerarea şi aprofundarea ajustărilor structurale; promovarea investiţiilor intangibile (investiţii în capital uman, cercetare-inovare, calitate etc.); susţinerea dezvoltării cooperării industriale şi a întreprinderilor mici şi mijlocii (IMM); dezvoltarea serviciilor.

În plus, în condiţiile extinderii Uniunii Europene, România are de ales între a rămâne o insulă arhaic-tradiţională, cu modele culturale şi relaţii de producţie pe măsură, sau a se integra într-un spaţiu reglementat de standardele democraţiei şi civilizaţiei occidentale, cu opţiuni culturale şi relaţii de producţie progresiste.

Vulnerabilităţile, identificate ca potenţiale surse de risc, sunt atât de natură economică, cât şi politico-socială sau de impact social major.

Vulnerabilităţile economice, cele mai importante pot fi considerate:

- *Intrările de capital extern şi riscurile asociate*. În acest sens, un rol important îl joacă sectorul bancar românesc, care într-un procent destul de ridicat este gestionat în mod direct sau indirect de către coproprietarii străini ai băncilor care activează în România. Infuziile de capital străin speculativ în mediul economic românesc au arătat că pot provoca crize economice şi financiare, în condiţiile unor evoluţii bruşte a acestora.

- *În contextul integrării, IMM-urile sunt mai expuse la numeroasele schimbări din mediul de afaceri, provocate de restructurarea economică.*

- *Vulnerabilităţi cu impact social.* O vulnerabilitate de acest gen, dar care în general este atribuită mediului economic, este reprezentată de stadiul restructurării sistemului energetic.

- *Vulnerabilităţi politico-sociale.* Reforma din domeniul justiţiei şi lupta împotriva corupţiei derulează într-un ritm care necesită mai mult timp pentru implementarea robustă a standardelor UE specifice acestor domenii.

Prin documentul de poziţie aferent capitolului 27 de negociere, România s-a angajat ca la momentul aderării să subscrie la obiectivele expuse în art. 2 al Tratatului privind Uniunea Europeană. Conform aceloraşi angajamente, România va prelua şi transpune în practică obiectivele PESC stipulate în prevederile Titlului V al Tratatului privind Uniunea Europeană.

În calitate de ţară membră a Uniunii Europene, România este puternic angajată în procesele de dezvoltare a PESA. Participarea la Politica Europeană de Securitate şi Apărarea reprezintă o prioritate a politicii noastre de apărare. Astfel, Eforturile României pe această dimensiune vizează

convergenţa propriei politici externe cu prevederile Politicii Externe şi de Securitate Comună. România sprijină o Uniune mai capabilă, mai activă şi mai coerentă, inclusiv în domeniul Politicii Europene de Securitate şi Apărare, în conformitate cu liniile directoare din Strategia Europeană de Securitate. De asemenea, România susţine procesul de operaţionalizare a componentei de securitate şi apărare la nivelul UE a cărei evoluţie considerăm că aduce o contribuţie esenţială la consolidarea profilului internaţional al Uniunii.

Începând cu 1 ianuarie 2007, România participă cu drepturi depline la activităţile derulate de structurile politico-militare ale Uniunii Europene în diverse formate, precum: miniştrii apărării (reuniuni informale şi cele derulate în formatul Consiliului Afaceri Generale şi Relaţii Externe), directorii politici din ministerele apărării din statele membre UE, reuniunile Comitetului Militar al UE inclusiv la nivelul şefilor Statelor Majore din statele membre UE, reuniunile Grupului Politico-Militar etc. Aderarea la UE a condus, de asemenea, şi la aderarea la Agenţia Europeană de Apărare (EDA), structură care are un rol cheie în dezvoltarea capabilităţilor de apărare pentru operaţiile de managementul crizelor sub egida PESA. În acest context, România este interesată să participe la iniţiativele europene de cooperare în domeniul armamentelor şi la proiectele de cercetare şi tehnologie din domeniul apărării derulate sub egida Agenţiei.

Contribuţia la îndeplinirea Obiectivului Global 2010 (Headline 2010 / HG 2010) al UE, reprezintă o prioritate strategică. Din această perspectivă, România s-a implicat activ în procesul de dezvoltare a capabilităţilor PESA încă dinainte de aderarea propriu-zisă, începând cu anul 2000, prin participarea la întreg procesul de planificare a forţelor şi capacităţilor europene. Astfel, actuala ofertă de forţe a României pusă la dispoziţia UE a fost transmisă în martie 2006 structurilor militare responsabile ale UE. Această contribuţie a inclus personal militar şi capacităţi din toate categoriile de forţe armate, a fost armonizată cu pachetul de forţe puse la dispoziţia NATO şi a fost consemnată în Suplimentul Catalogului de Forţe al UE pe 2006.

Începând cu 1 ianuarie 2007, după aderarea la UE, oferta de forţe şi capabilităţi a României a fost inclusă în Catalogul revizuit de Forţe al UE pe 2007. În prima parte a anului 2007, ca urmare a solicitării adresate de Statul Major Militar al UE, România şi-a suplimentat contribuţia pentru a acoperi o parte a deficitelor în materie de capacităţi înregistrate la nivelul UE[7].

Implicarea României în procesul de dezvoltare a capacităţilor de apărare ale UE se referă, de asemenea, la operaţionalizarea capacităţilor de reacţie rapidă, în special a Grupurilor de luptă ale UE. În acest sens, România a participat la două formaţiuni de acest gen: un Grup de Luptă având Grecia drept naţiune-cadru, plus Bulgaria şi Cipru, care a fost la dispoziţia UE în semestrul II/2007 şi în primul semestru al anului 2009; alt Grup de Luptă având Italia drept naţiune-cadru plus Turcia, care va fi operaţional şi pus la dispoziţia UE în semestrul II/2010.

România a fost o prezenţă constantă în cadrul operaţiunilor derulate de Uniunea Europeană, atât pe componenta militară, cât şi pe cea civilă. În acest sens, România a participat cu 3 militari la operaţiunea Concordia desfăşurată de UE în FYROM. În prezent, România participă la operaţiunea EUFOR/ALTHEA din Bosnia-Herţegovina cu 49 de militari. De asemenea, se are în vedere participarea cu o companie de infanterie şi ofiţeri de stat major la viitoarea misiune militară a UE din Ciad şi Republica Centrafricană, care va fi lansată la sfârşitul acestui an[8]. Considerăm că, în perspectiva evoluţiei relaţiilor transatlantice, raporturile România – PESA vor fi determinate de o serie de realităţi: România este membru al Alianţei Nord-Atlantice şi membru UE; adoptarea de către SUA după 11 septembrie 2001, a tezei orientării către partenerii capabili şi dornici de a i se alia.

Uniunea Europeană nu dispune, deocamdată, ca entitate, de unitatea politică necesară constituirii unei forţe armate comune; UE nu dispune de resursele materiale necesare constituirii unei forţe militare capabile să acţioneze rapid, la nivel global, eventual simultan, pe mai multe teatre de operaţii în perioada actuală; deşi nu cunoaşte conflicte de tipul războaielor clasice nu este, totuşi, o perioadă de pace, de aceea este foarte probabil ca NATO să rămână, cel puţin pe termen mediu, principala organizaţie politico-militară în Europa, iar UE, prin PESC/PESA, să sprijine intervenţiile legate de prevenirea crizelor şi reabilitarea post-conflict.

---

[5] **Strategia de dezvoltare durabilă a României**, 2004.
[6] **Strategia naţională de dezvoltare economică a României pe termen mediu**, adoptată de Guvernul României la 16 martie 2000.
[7]Vezi: http://www.mapn.ro/diepa/politicadeaparare/pesa.htm, accesat la 11.05.2010, ora 21.21.
[8] Idem.

PROPUNERI:

- ***Promovarea profilului de aliat european al României cu vocație europeană şi euroatlantică, susținător al unei Uniuni şi unei Alianțe solide, cu rol global, fundamental în asigurarea securității.***
- ***Susținerea extinderii spre Est şi Sud a comunității democratice şi UE, spre Balcanii Occidentali şi regiunea Mării Negre şi participarea la perfecționarea sistemului de gestionare a afacerilor europene.***
- ***Întărirea parteneriatului strategic România - SUA, inclusiv prin amplasarea pe teritoriul țării noastre de baze americane şi cooperarea pentru reglementarea problemelor cu care se confruntă regiunea Mării Negre, obiectivul fiind crearea unei zone de stabilitate;***
- ***Dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate şi cooperare regională în spațiul sud-est european şi al Mării Negre, urmărindu-se asigurarea păcii şi stabilității, consolidarea democrației şi respectarea drepturilor omului, prosperitatea economică şi protejarea intereselor specifice ale țării noastre.***
- ***Extinderea spațiului de valori europene şi euroatlantice dincolo de frontierele sale, în logica promovată de NATO şi Uniunea Europeană.***
- ***Tratarea nediferențiată a țărilor din spațiul ex-iugoslav, pentru care UE trebuie să găsească o soluție globală, proces în care să fie implicate toate țările din zonă, inclusiv România.***
- ***Relații mai strânse cu Republica Moldova şi dezvoltarea cooperării regionale, inclusiv cu Ucraina, Rusia şi statele din Caucaz, în domeniile combaterii criminalității transfrontaliere, crimei organizate, corupției şi managementului frontierei.***
- ***Dezvoltarea cooperării în domeniile justiție şi afaceri interne, mai ales în ceea ce priveşte lupta împotriva traficului cu droguri şi ființe umane, cu state UE sau cu organisme comunitare specializate în domeniu.***
- ***Dinamizarea activității de securizare a frontierelor cu statele nemembre ale UE, inclusiv prin atragere de sprijin financiar din partea Uniunii Europene.***

COLOCVIU STRATEGIC este o publicație a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiințifică, conferințelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalități de marcă din armată şi societate, din țară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiințifică din domeniul securității.

Publicație realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Tehnoredactare computerizată: Mirela ATANASIU
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1582-6511; B: 0162/38/2011

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.04, Fax 021.319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
http//:cssas.unap.ro